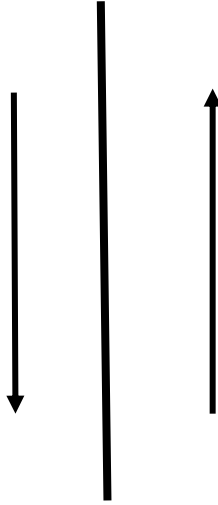

टोल बिकास संस्था सञ्चालन कार्यविधि २०७५

नगर कार्यपालिकाको बैठकबाट स्वीकृत मिति २०७५/०७/२९ गते विहिवार

वित्तमोड नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
१ नं प्रदेश
वित्तमोड, झापा

कार्तिक २९, २०७५ मा बसेको कार्यपालिकाको बैठकले पारित गरेको व्यहोरा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले दिएको अधिकार बमोजिम प्रमाणित गर्दछु ।

.....
ध्रुव कुमार शिवाकोटी
नगर प्रमुख

नगर प्रमुख द्वारा प्रमाणिकरण
मिति २०७५/०८/०३ गते सोमवार
पृष्ठ संख्या : ५

टोल बिकास संस्था सञ्चालन कार्यविधि २०७५

१. प्रस्तावना:

सामुदायिक प्रयासमा टोलको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकास स्थानीयस्तरमा सुशासन प्रवर्द्धन गर्न नगरपालिकाका सहरी तथा बस्तीहरूमा निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्र रहेका सबै घरधुरी सदस्य रहने गरी स्थानीय स्तरमा वडा समितिको मातहत तथा सहयोगीको रूपमा रहने गरी गठन गरिने टोल विकास संस्था र सो संस्थाको कामलाई व्यवस्थित गर्ने विर्तामोड नगरपालिकाले स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १२ ले दिएको अधिकार बमोजिम कार्यपालिकाले मिति २०७५/०७/२९ मा स्वीकृत गरी यो कार्यविधि कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

२. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

(१) यस कार्यविधिको नाम टोल विकास संस्था गठन कार्यविधि २०७५ रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

३. परिभाषा:

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:-

(क) "प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत" भन्नाले नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत सम्झनु पर्दछ ।

(ख) "नगरपालिका" भन्नाले विर्तामोड नगरपालिका सम्झनु पर्दछ ।

(ग) "वडा कार्यालय" भन्नाले नगरपालिकाको वडा कार्यालय सम्झनु पर्दछ ।

(घ) "टोल" भन्नाले निश्चित चार किल्ला भित्र रहेका ५० देखि ८० घर सम्म समेटिएको समुदाय लाई सम्झनु पर्दछ ।

४. रणनीति: कार्यविधिको रणनीति देहाय बमोजिम रहनेछ

(क) संगठन निर्माण: टोल विकास संस्थाको गठन मार्फत विकास निर्माणमा नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने संगठन निर्माण गर्नु रहनेछ

(ख) पूँजी निर्माण : सबै सदस्य बीच बचत गरी पूँजी निर्माण गर्नु

(ग) उद्यम विकास : संस्थामा भएको पूँजीको परिचालन गरी सीप तथा उद्यम विकास गर्नु

५. उद्देश्य:

टोल विकास संस्था गठन गर्नुका मुख्य उद्देश्यहरु निम्नानुसार छन् :

- (क) टोल बस्तीस्तरमा विभिन्न निकायहरुबाट प्रवाह हुने सेवामा टोलबासीको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने,
- (ख) टोलबासीहरुमा उद्यमशीलताको विकास गराई टोलस्तरमा लघु उद्यमको सिर्जना, विकास र प्रवर्द्धन गर्ने,
- (ग) टोल बस्तीस्तरमा समानता, समताको भावना जागृत गराउने, आपसी सद्भाव, समझदारी, समन्वय र मेलमिलाप कायम गराउने,
- (घ) आर्थिक समाजिक सवालमा सबै टोलबासीहरुलाई निर्णय प्रक्रियामा समान अवसर र अधिकार प्रदान गर्ने,
- (ङ) टोलको सामाजिक कार्यमा परदर्शिता कायम गरी सुशासनलाई बढावा दिने,
- (च) बस्ती टोलस्तरमा सबै संस्थाहरुको प्रवेशद्वारको रूपमा टोल विकास संस्थालाई विकास गर्दै विभिन्न निकायहरुबाट सञ्चालन हुने विकास कार्यमा सहयोग गर्ने,
- (छ) टोल विकास संस्थालाई वडाभन्दा तल्लो एकाइको रूपमा विकास गरी सहभागितात्मक योजना तर्जुमा अनुगमन एवम मूल्याङ्कन प्रक्रियामा सहभागी गराउने,
- (ज) टोलका सदस्यहरुमा गरिबीलाई निश्चित आधारमा वर्गिकरण गरी तिनीहरुको अभिलेख तयार गर्ने,
- (झ) टोलको समग्र विकासका लागि कार्यक्रमहरु तय गर्ने,
- (ञ) बातावरणमैत्री तथा बालमैत्री नगर घोषणा गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- (ट) टोलबासीलाई घर भित्रको उत्सर्जन हुने फोहोर व्यवस्थापन गर्ने अग्रसर गराउने ।
- (ठ) टोलबासीको सहभागितामा अपराध मुक्त समाज निर्माण गर्ने ।

६. गठन

टोल विकास संस्थाको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) नगरपालिका क्षेत्र भित्रका बस्तीहरुको निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्रका टोल तहमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरुबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ ।
- (ख) टोल विकासका सदस्यहरुको व्यापक भेलाबाट टोल विकास संस्थाको कामलाई व्यवस्थित गर्न अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष र ५ देखि ७ जनासम्म सदस्यहरु रहेको एक टोल विकास समिति गठन हुनेछ । टोल विकास कार्य समितिको अवधि २ वर्षको हुनेछ । एकपटक अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिव भएको व्यक्ति सोही पदमा दुई वर्षको अवधि व्यतित नभई नियुक्त हुने छैन । समितिमा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव वा कोषाध्यक्ष मध्ये कुनै एक जना अनिवार्य रूपमा महिला हुनु पर्नेछ ।
- (ग) टोल विकास संस्था गठन गर्दा सकेसम्म टोलका सम्पूर्ण घरधुरीलाई एक घर एक सदस्यको रूपमा समेट्नु पर्दछ । सो सम्भव नभए कम्तीमा ८० प्रतिशत घरधुरीलाई सहभागी गराई टोल

विकास संस्था गठन गरिनेछ । टोल विकास संस्थामा सहभागी भएका सदस्यहरूमध्ये कम्तीमा ५० प्रतिशत महिलालाई आवद्ध गराउनु पर्नेछ ।

- (घ) महिलाहरू मात्रै सदस्य रहेको टोल विकास संस्था गठन प्राथमिकता दिइनेछ ।
- (ङ) टोल विकास संस्थाको व्यवस्थापन ढाँचालाई स्पष्ट पार्न अनुसुचि-१ मा उल्लेखित नमुना विधानका आधारमा टोल विकास संस्थाको विधान तयार गर्नुपर्नेछ ।
- (च) टोल विकास संस्थाले टोलमा समन्वय र मेलमिलाप कायम गराउँदै सामाजिक ऐक्यबद्धता कायम गर्न भूमिका खेल्नु पर्नेछ ।

(छ) दर्ता/ सूचिकृत

टोल विकास संस्थाको दर्ता/सूचिकृत देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) टोल विकास संस्थाको बैठकमा सर्वसम्मत निर्णय गराई सम्बन्धित नगरपालिकाले दर्ता सूचिकृत गर्नेछ । टोल विकास संस्थालाई नगरपालिकामा दर्ता तथा वडा कार्यालयमा सूचिकृत गर्दा पेश गर्ने निवेदनको नमुना अनुसुचि-२ मा उल्लेख गरिए बमोजिम हुनेछ । टोल विकास संस्थाबाट निर्णय गरी दर्ताका लागि निवेदन पेश गरेमा सम्बन्धित नगरपालिकाले अनुसुचि -३ बमोजिमको टोल विकास संस्था दर्ता प्रमाणपत्र प्रदान गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) टोल विकास संस्थाले यस कार्यविधि बमोजिमका उद्देश्य विपरित कुनै काम गरेमा वा प्रचलित कानूनले गर्न नपाउने कार्य गरेमा नगरपालिकाले टोल विकास संस्थाको दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ । दर्ता खारेज भएपछि सो स्थानमा नयाँ टोल विकास संस्था गठन हुनेछ । नामाकरणमा कुनै विवाद आइ नामाकरण हुन नसकेमा नगरपालिकाले संस्थाको नामाकरण गर्ने छ ।

७. टोल विकास संस्थाको काम

टोल विकास संस्थाले आफ्नो टोल क्षेत्रको समग्र विकास र सदस्यहरूको हितका लागि देहायका कार्यहरू गर्नेछ :

- (क) टोलमा धनी गरिबको भावना हटाई सबै सदस्यहरूलाई निर्णय प्रक्रिया र स्रोतमा समान अधिकार प्रदान गर्ने,
- (ख) विभिन्न सरकारी एवम गैर सरकारी निकायहरूसँग सुमधुर सम्बन्ध स्थापित गरी टोलको विकासको लागि सहजीकरण गर्ने,
- (ग) टोलमा उद्यम, विकाससँग सम्बन्धित योजनाहरू सञ्चाबलन गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने,
- (घ) टोलमा सडक ढल लगायतका पूर्वाधारमा नगरपालिकाको सहमतिमा संस्थाको निर्णयानुसार सेवा शुल्क लिने तथा जनसहभागिता परिचालन गर्ने,
- (ङ) टोलको विकासका लागि विभिन्न स्रोतबाट प्राप्त साधन र स्रोतको उच्चतम सदुपयोग गर्ने,
- (च) टोलको सामुहिक समस्या पहिचान गरी प्राथमिकताको आधारमा टोल विकास योजना तर्जुमा गर्ने,

- (छ) एच.आइ.भी/ एड्स, अन्धविश्वास, छाउपडी प्रथा, बाल विवाह, बहु विवाह, दाइजोप्रथा जस्ता सबै प्रकारका सामाजिक समस्याको पहिचान गरी सुधारका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने,
- (ज) टोलको आर्थिक तथा सामाजिक तथ्याडक अद्यावधिक गर्न सूचना र अभिलेख राख्ने,
- (झ) सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गर्दा प्राथमिकताको आधारमा आयोजनाहरूको पहिचान गरी वडामा सिफारिस गर्ने,
- (ञ) टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूबाट प्राप्त योजनाहरूको अनुगमन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने,
- (ट) टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्था मार्फत प्राप्त हुने कार्यक्रमहरू टोल विकास संस्था मार्फत संचालन हुने वातावरण सिर्जना गर्ने,
- (ठ) आफ्नो वडा तथा टोललाई वातावरणमैत्री बनाउने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
- (ड) टोलमा भवन निर्माण मापदण्ड सामाजिक सुरक्षा भत्ता आदी सामाजिक सरोकारका विषयमा चेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने,
- (ढ) टोलमा रहेका सार्वजनिक पर्ति, एलानी आदी जग्गाको संरक्षणमा नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने ।
- (ण) नगरपालिकाको राजस्व परिचालनका लागि सहयोग प्रदान गर्ने,
- (त) टोलबाट उत्सर्जन हुने फोहोरको वर्गिकरण गरी फोहोर व्यवस्थापनमा सहयोग पुर्यालउनु पर्ने
- (थ) संस्थामा प्राप्त रकमको संस्थाको नीति बमोजिम रकम खर्च गर्ने लेखा राख्ने र लेखापरिक्षण गराउने,
- (द) नगरपालिकासँग भएको समझदारी अनुसारका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

द. टोल विकास संस्थाको समितिको बैठक

टोल विकास संस्थाको समितिको बैठक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछः

- (क) टोल विकास संस्थाका सदस्यहरूको हित सहयोग एवम समन्वयका लागि टोल विकास संस्थाको समितिको बैठक महिनामा १ पटकमा नघट्ने गरी बस्नु पर्नेछ ।
- (ख) समितिको बैठकमा सामाजिक परिचालक, वडाअध्यक्ष, सदस्यहरू, नगरपालिकाका प्रतिनिधिहरू लगायत अन्य सरोकारवालाहरूलाई आमन्त्रित गर्न सकिनेछ ।
- (ग) सचिवले संस्थाको बैठकको निर्णयहरू बैठक पुस्तिकामा लेखी प्रमाणित गराउनु पर्नेछ ।

९. टोल विकास संस्थाका समितिको पदाधिकारीहरूको काम कर्तव्य र अधिकार

टोल विकास संस्थाका कार्य समितिको पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने बैठकका लागि मिति, समय र स्थान तोक्ने ।
२. बैठकको अध्यक्षता गरी बैठक संचालन गर्ने ।

३. बैठकमा अनुशासनको पालन गर्न लगाउने र छलफलका विषयहरू टिपोट गर्ने वा गर्न लगाउने ।
४. छलफल हुँदा सबैको विचार संकलन गर्ने र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने ।
५. निर्णयहरू लागू गर्ने र गर्ने लगाउने ।
६. विकासको कार्यमा सबैलाई समेटेर नेतृत्व प्रदान गर्ने ।
७. संस्थाले आर्जन/ प्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानको सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने ।
८. विशेष बैठकको आवश्यकता परेमा विधान बमोजिम बैठक बोलाउने ।
९. टोलविकास संस्थाको गतिविधिहरू सम्बन्धित वडाअध्यक्षलाई निरन्तर जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
१०. कार्यविधि बमोजिम अन्य कार्यहरू गर्ने ।

(ख) संस्थाको सचिवको काम कर्तव्य र अधिकार

१. अध्यक्षको आदेशअनुसार बैठक बोलाउने ।
२. एकतिहाइ सदस्यहरूले विशेष बैठकका लागि लिखित माग गरेमा विधान बमोजिम बैठक बोलाउने ।
३. छलफलका प्रस्तावहरू संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय लेखी निर्णय प्रमाणित गराउने ।
४. संस्थाको क्रियाकलापको बारेमा सदस्यलाई जानकारी गराउने ।
५. तोकिएका अन्य कार्य गर्ने ।

(ग) संस्थाको कोषाध्यक्षको काम कर्तव्य र अधिकार

१. संस्थाको आम्दानी र खर्चको विवरण तयार गर्ने ।
२. खर्चको लेखापरीक्षण गराउने ।
३. बैकमा खाता संचालन गर्दा संयुक्त रूपमा खाता संचालन गर्ने ।
४. संस्थाको नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सुरक्षा गर्ने ।

(घ) संस्थाका सदस्यहरूको काम कर्तव्य र अधिकार

१. नगरपालिकासँग भएको साझेदारीपत्रमा उल्लेखित शर्तअनुसार गर्नुपर्ने कामहरू गर्ने ।
२. नियमित बैठकमा उपस्थित भई निर्णय प्रक्रियामा सहभागी हुने ।
३. संस्थाको निर्णय कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने ।
४. संस्थाको हिसाब-किताब जाँच गर्ने ।
५. संस्थाका पदाधिकारीहरूले गरेका कामको मूल्याङ्कन नियमित रूपमा गर्ने ।
६. आवश्यकता अनुसार अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्षलाई सघाउने ।
७. तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१०. आर्थिक व्यवस्थापन

संस्थाको आम्दानी, खर्च, नाफा, लेखा, लेखापरीक्षण लगायत आर्थिक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) टोल विकास संस्थाको आम्दानी

१. विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरू, विभिन्न सामुदायिक संस्था तथा व्यक्तिहरूबाट प्राप्त हुने सहायता र अनुदान ।
२. टोल विकास संस्थाले आयमुलक कार्यहरू संचालन गरी प्राप्त हुने आम्दानी ।
३. संस्थाको विकास निर्माणका लागि टोल विकास कोषको रूपमा टोल विकास संस्थाको आम्दानीको निश्चित प्रतिशत संस्थाको निर्णयानुसार छुट्याउने रकम ।
४. संस्थालाई नगरपालिकाबाट प्राप्त हुने अनुदान ।
५. संस्थाले अन्य स्रोतबाट जम्मा गरेको रकम ।

(ख) खर्च

१. संस्थाको विकास निर्माणका लागि टोल विकास कोषको रकम संस्थाको निर्णयानुसार खर्च हुनेछ ।
२. संस्था संचालन व्यवस्थापन र लेखापरीक्षणका लागि गर्नुपर्ने खर्चहरू टोल विकास संस्थाको नीति बमोजिम खर्च हुनेछ ।

(ग) नाफा

१. टोल विकास संस्थाले आर्जन गरेको आम्दानीबाट खर्च कटाई बाँकी रहेको रकम संस्थाको नाफा मानिनेछ ।
२. नाफा संस्थाको निर्णय अनुसार टोलको विकासका लागि खर्च गरिनेछ ।

(घ) लेखा

संस्थाको लेखा देहाय बमोजिम हुनेछ:

१. कोषाध्यक्षले सबै प्रकारको नगदी तथा जिन्सी आम्दानी सम्पूर्ण विकास खर्चको विवरण संस्थाको संचालन र व्यवस्थापनमा भएको प्रशासनिक खर्चहरूको स्पष्ट लेखा राख्नुपर्दछ ।
२. कोषाध्यक्षले राखेको आम्दानी खर्चको हिसाब टोल विकास संस्थाको बैठकमा पेश गर्नुपर्दछ ।

(ङ) लेखापरीक्षण

संस्थाको लेखापरीक्षण देहाय बमोजिम हुनेछ :

१. संस्थाले नियुक्त गरेको लेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण गराउनु पर्नेछ ।
२. आवश्यकता अनुसार नगरपालिकाले पनि संस्थाको आम्दानी खर्चको लेखापरीक्षण गर्ने सक्नेछ ।

३. संस्थाले आफ्नो वार्षिक लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन सम्बन्धित नगरपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ ।

११. विविध

- (क) यो कार्यविधि प्रचलित नेपालको ऐन , नियमहरूसँग बाझिएमा बाझिएका बुँदाहरू स्वतः खारेज हुनेछन् ।
- (ख) यो कार्यविधि कार्यान्वयनको क्रममा कुनै बाधा अड्चन आएमा सो लाई नगर कार्यपालिकाको निर्णयानुसार फुकाइनेछ ।

समाप्त

अनुसूची-१

.....टोल विकास संस्थाको विधान

प्रस्तावना:

स्थानीय रूपमा उपलब्ध श्रम सीप र साधन तथा अवसरहरूलाई अधिकतम परिचालन गर्दै नगरको सामाजिक तथा आर्थिक व्यवस्थालाई एक अर्काको परिपूरकको रूपमा विकसित गरी गरिबी न्युनीकरणका प्रयासमा ठोस योगदान पुर्याउने , सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गर्ने तथा आफ्नो टोलको समग्र विकास गर्ने वातावरण सिर्जना गर्न योटोल विकास संस्था स्थापना गरी संचालन गर्न वान्छनीय भएकोले यो विधान बनाइएको छ ।

१. प्रारम्भिक:

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- (क) यो विधानटोल विकास संस्थाको विधान हुनेछ ।
- (ख) यो संस्थाको नाम.....हुनेछ ।
- (ग) यो विधानटोल विकास संस्थाको साधारण सभाबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागु हुनेछ ।
- (घ) यस संस्थाको कार्यालय.....मा हुनेछ ।
- (ङ) यस संस्थाको सिमाना देहाय बमोजिम हुनेछ ।
- पूर्व.....पश्चिम.....
- उत्तर.....दक्षिण.....

२. परिभाषा:

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस विधानमा:

१. संस्था भन्नालेटोल विकास संस्थालाई सम्झनुपर्छ ।
२. विधान भन्नाले टोल विकास संस्थाको विधानलाई सम्झनुपर्छ ।
३. साधारणसभा भन्नाले संस्थाको साधारण सदस्यहरूको भेला सम्झनुपर्छ ।
४. समिति भन्नाले टोल विकास संस्थाको समिति सम्झनुपर्छ ।
५. बैठक भन्नाले संस्थाको संयुक्त वा छुट्टाछुट्टै बैठक सम्झनुपर्छ ।
६. पदाधिकारी भन्नाले समितिका अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्षलाई जनाउँछ ।

३. संगठित संस्था हुने :

- (क) संस्थाको आफ्नो छुट्टै छाप हुनेछ । साथै संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट कार्य गर्न सक्नेछ ।
- (ख) संस्थाले चल-अचल सम्पति प्राप्त गर्न उपभोग गर्न सक्नेछ । तर संस्थाले आफ्नो अचल सम्पति बिक्री गर्न भने पाउने छैन। संस्था विगठन भए सो संस्थाको सम्पूर्ण चल अचल सम्पति नगरपालिकामा स्वतः हस्तान्तरण हुनेछ ।

४. संस्थाका उद्देश्यहरू

संस्थाको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि देहाय बमोजिमको उद्देश्य हुनेछ :

- (क) टोलस्तरमा सक्षम र दिगो स्वायत्त संस्थाको विकास गर्ने ।
- (ख) टोलका व्यक्तिहरूको आयमा बृद्धि गर्ने कार्यक्रमको संचालन गरी गरिबी न्यूनिकरमा मद्दत पुर्याउने ।
- (ग) स्थानीय स्तरको विकास प्रक्रियालाई दिगो र आत्मनिर्भर बनाउन स्थानीय स्तरको समुदायको व्यक्तिहरूको क्षमता विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा टेवा पुर्याउने ।
- (घ) संस्थालाई सहभागितात्मक योजना तर्जुमा , अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रियामा सक्रिय सहभागी बनाउने ।

५. टोल विकास कार्य समितिको गठन

टोल विकास कार्य समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ ।

- (क) नगरपालिका अन्तर्गतका वडा भित्रपर्ने बस्तिहरूको निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्रका टोल तहमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरूबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ ।
- (ख) पहिलो पटकका लागि टोल विकास संस्थाको व्यापक भेलाबाट अध्यक्ष , उपाध्यक्ष , सचिव , कोषाध्यक्ष र ५ देखी ७ जना सम्म सदस्यहरू रहेको एक टोल विकास समिति गठन हुनेछ । दोस्रो पटकको हकमा यस्तो समिति साधारण सभाको सर्वसम्मत वा सो नभएमा बहुमतबाट पुर्नगठन हुनेछ । टोल विकास कार्य समितिको अवधि २ वर्षको हुनेछ । एकपटक अध्यक्ष ,

उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष भएको व्यक्ति सोही पदमा दुई बर्षको अवधि व्यतित नभई नियुक्त हुने छैन। समितिमा कम्तिमा ५० प्रतिशत महिला सदस्यहरू र अध्यक्ष वा कोषाध्यक्षहरू मध्ये कुनै एक जना अनिवार्य रूपमा महिला हुनुपर्नेछ ।

- (ग) टोल विकास संस्था गठन गर्दा सकेसम्म टोलका सम्पूर्ण घरधुरीलाई समेट्नुपर्दछ । यदि सो सम्भव नभए कम्तिमा ८० प्रतिशत घरधुरी सहभागी गराई टोल विकास संस्था गठन गरिनेछ। टोल विकास संस्थामा सहभागी भएका सदस्यहरूमध्ये कम्तिमा ५० प्रतिशत महिला आवद्ध गराउनु पर्नेछ।

६. संस्थाका कार्यहरू

टोल विकास संस्थाका कार्यहरू देहाय बमोजिम हुनेछन:

१. प्रत्येक टोल स्तरमा सम्भव भएसम्म सबै घरपरिवार सहभागी भएको टोल विकास संस्था गठन गर्ने ।
२. संस्थाका सदस्यहरूलाई उद्यमशीलतातर्फ अग्रसर गराउन आवश्यक पहल गर्ने तथा सोही बमोजिमका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने।
३. टोलमा आइपरेका समस्याहरू समाधान गर्न एकअर्कामा भाइचारा सम्बन्ध कायम गरी सभ्य समाजको सिर्जना गर्ने ।
४. उपलब्ध स्रोतको समुचित परिचालन गर्दै टोलको समग्र विकासका लागि टोल विकास योजना बनाउने ।
५. एच.आइ.भी/एड्स, अशिक्षा, अन्धविश्वास, छाउपडी प्रथा, बाल विवाह, बुह विवाह दाइजोप्रथा जस्ता सबै प्रकारका सामाजिक समस्याका बारेमा सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाका सदस्यहरूलाई चेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
६. आफ्नो वडा तथा टोललाई वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री बनाउने विविध कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
७. आफ्नो टोल तथा सार्वजनिक स्थलमा वृक्षारोपण गर्ने ।
८. टोलमा बसोबास गर्ने बासिन्दाका बीचमा भवन निर्माण मापदण्ड सामाजिक सुरक्षा भत्ता लगायतका सामाजिक सरोकारका विषयहरूमा विभिन्न चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
९. वातावरणमैत्री स्थानीय शासनका सूचकहरूको टोलमा कार्यान्वयन गर्ने र नगरपालिकालाई सो सूचक कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने ।
१०. आफ्नो टोल वस्तीलाई नमुना वस्तीको रूपमा विकास गर्न सहयोग गर्ने।
११. हरित शहर, उज्यालो शहर, सफा शहर र सम्पन्न तथा सभ्य शहर स्थापना अभियानमा सहयोग गर्ने ।

१२. आफ्नो क्षेत्रमा भवन संहिता तथा मापदण्डको कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने ।
१३. पूर्ण साक्षर, पूर्ण खोप, पूर्ण घटना दर्ता आदी अभियानमा सहयोग गर्ने ।
१४. टोलमा रहेका सार्वजनिक, पर्ति, एलानी आदी जग्गाको संरक्षणमा नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने ।
१५. संस्थाको अध्यक्ष, सचिव तथा कोषाध्यक्षको चयन सर्वसम्मतिमा वा सो नभएमा बहुमतका आधारमा गर्ने ।
१६. नगरपालिकाको राजस्व परिचालनमा सहयोग गर्ने ।
१७. नगरपालिकासँग भएको समझदारी अनुसारका अन्य कार्यहरू गर्ने ।
१८. बसाईसरी आएका/गएकाहरूको लगत राख्ने ।

७. सदस्यता

संस्थामा सदस्यता देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) यस विधानको उद्देश्य बमोजिम संस्थाप्रति श्रद्धा र निष्ठा राखी विधानलाई स्वीकार गर्ने स्थानीय टोलबासी यस संस्थाको सदस्य हुनेछ ।
- (ख) सदस्यता बन्न इच्छुक नयाँ टोलबासीलाई संस्थाले तोकेबमोजिम संस्थामा दरखास्त दिएमा सदस्यता प्रदान गरिनेछ ।

८. सदस्यता नरहने

देहायको अवस्थामा सदस्य रहने छैन :

- (क) सदस्यको मृत्यु भएमा ।
- (ख) सदस्यले दिएको सदस्यता परित्यागको लिखित निवेदन संस्थाले स्वीकृत गरेमा ।
तर, संस्थाको निर्णयउपर नित्त नबुझेमा साधारणसभामा पेश गर्ने र साधारणसभाको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।
- (ग) सदस्यता शुल्क नतिरेको वा संस्थाको निर्णय पालन नगरेमा संस्थाले निर्णय गरी सम्पूर्ण सदस्यलाई जानकारी गराएमा ।
- (घ) संस्थालाई हानि-नोक्सानी हुने कार्य गरेमा वा नैतिक पतन, आर्थिक अनियमितता वा भ्रष्टचार गरेको अभियोग प्रमाणित भई सजाय पाएको कारण देखाई संस्थाले सदस्यताबाट हटाउने निर्णय गरेमा ।
तर, सम्बन्धित सदस्यलाई सफाई दिने अवसरबाट बञ्चित गरिनेछैन । यस सम्बन्धी अन्तिम निर्णय गर्ने अधिकार साधारणसभाको हुनेछ ।
- (ङ) नेपालको प्रचलित कानूनको निषेध गरेको कार्य गरेमा ।

९. संस्था गठन एवम कार्य संचालन विधि

संस्थाको गठन एवम कार्य सञ्चालन विधि देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) निश्चित भौगोलिक क्षेत्रका व्यक्तिहरुको सर्वसम्मत निर्णयबाट टोलको क्षेत्र निकर्यौल गरेपछि त्यस टोलभित्र बसोबास गर्ने अधिकांश घरधुरीहरुको उपस्थितिमा संस्था गठन गरिनेछ ।
- (ख) टोल विकास संस्था गठन गर्न उपस्थित भएका व्यक्तिहरुले गरेको सर्वसम्मत निर्णयको आधारमा एक-एक जना अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष र अन्य घरधुरीहरु सदस्य हुनेछन ।
- (ग) संस्थामा कम्तिमा ५० प्रतिशत महिला सदस्य रहनेछन्। अध्यक्ष , सचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये कम्तिमा १ जना महिला हुनुपर्नेछ ।

१०. संस्थाका पदाधिकारीहरुको काम कर्तव्य र अधिकार

संस्थाका पदाधिकारीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन् :

(क) अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने बैठकका लागि मिति, समय र स्थान तोक्ने ।
२. बैठकको अध्यक्षता गरी बैठक संचालन गर्ने ।
३. बैठकमा अनुशासनको पालन गर्न लगाउने र छलफलका विषयहरु टिपोट गर्ने वा गर्न लगाउने ।
४. छलफल हुँदा सबैको विचार संकलन गर्न र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने ।
५. निर्णयहरु लागू गर्ने र गर्न लगाउने ।
६. सचिव र कोषाध्यक्षलाई आवश्यकता अनुसार सहयोग पुर्याउने ।
७. संस्थाले आर्जन/प्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानको सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने ।
८. आवश्यक कार्यमा संस्थाको प्रतिनिधित्व गर्ने र गराउने ।
९. विशेष बैठकको आवश्यकता परेमा सबै सदस्यहरुको सहमतिमा बैठक बोलाउने ।

(ख) संस्थाको सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. अध्यक्षको आदेश अनुसार बैठक बोलाउने ।
२. अध्यक्ष अनुपस्थितिमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।
३. एकतिहाइ सदस्यहरुले विशेष बैठकका लागि लिखित माग गरेमा विधान बमोजिम विशेष बैठक बोलाउने ।
४. बैठक पुस्तिकामा उपस्थित गराउने ।
५. छलफलका प्रस्तावहरु संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय लेखी निर्णय प्रमाणित गराउने ।
६. संस्थाको क्रियाकलापको बारेमा सदस्यलाई जानकारी गराउने ।

७. तोकिएका अन्य कार्य गर्ने

(ग) संस्थाका कोषाध्यक्षको काम कर्तव्य र अधिकार

१. संस्थाको आम्दानी र खर्चको विवरण तयार गर्ने ।
२. संस्थाको आर्थिक कारोबारको लेखापरीक्षण गराउने ।
३. बैकमा संयुक्त रूपमा खाता संचालन गर्ने ।
४. संस्थाको नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सुरक्षा गर्ने ।
५. अन्य सदस्यहरूसँग समन्वय राखी सहयोग लिने दिने ।

(घ) संस्थाका सदस्यहरूको काम कर्तव्य र अधिकार

१. नगरपालिकासँग भएको साझेदारीपत्रमा उल्लेखित शर्तअनुसार गर्नुपर्ने कामहरू गर्ने ।
२. संस्थाको हिसाब-किताब चेक/जाँच गर्ने ।
३. संस्थाका पदाधिकारीहरूले गरेका कामको मूल्याङ्कन नियमित रूपमा गर्ने ।
४. संस्था संचालनका लागि आवश्यकता अनुसार नीति बनाउन सहयोग गर्ने ।
५. बैठकमा उपस्थित भई प्रत्येक छलफलमा भाग लिने ।
६. आवश्यकता अनुसार अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्षहरूलाई सघाउने ।
७. तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

११. साधारण सभाको गठन र कार्य प्रणाली

साधारण सभाको गठन र कार्य प्रणाली देहाय बमोजिम हुनेछः

१. संस्थाको सम्पूर्ण सदस्यहरू रहेको एक साधारण-सभा हुनेछ ।
२. साधारणसभाको अध्यक्षता संस्थाको अध्यक्षले गर्नेछ। निजको अनुपस्थितिमा संस्थाको उपाध्यक्ष र निजको पनि अनुपस्थितिमा सचिव तथा सचिवको पनि अनुपस्थितिमा संस्थाको जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।
३. साधारणसभा संस्थाको सर्वोच्च निकाय हुनेछ ।

१२. साधारण सभाको काम कर्तव्य र अधिकार

साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

संस्थाको साधारण सभाको सल्लाह प्राप्त गर्न उचित देखि पेश भएका विषयमा सल्लाह दिने ।

(क) लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्ने ।

- (ख) संस्थाको लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन पारित गर्ने ।
- (ग) समितिलाई अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने ।
- (घ) समिति सम्बन्धमा भएका उजुरी पुनरावेदन सुन्ने र निर्णय दिने ।
- (ङ) संस्थाको विधान संशोधन गर्ने ।
- (च) आवश्यकता अनुसार सल्लाहको मनोनयन गर्ने ।
- (छ) संस्थाको वार्षिक कार्ययोजना स्वीकृत गर्ने ।

१३. आर्थिक व्यवस्था

- (क) संस्थाको देहाय बमोजिम आर्थिक स्रोत हुनेछः
 - सदस्यताबाट प्राप्त शुल्क ।
 - सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाबाट प्राप्त हुने अनुदान ।
 - संस्थाको क्रियाकलापको सिलसिलामा प्राप्त हुने आय वा पुरस्कार ।
 - अन्य आम्दानी
- (ख) प्रत्येक असार मसान्तमा लेखा तयार गरी परीक्षणपश्चात विवरण साधारण सभामा प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी संस्थाको हुनेछ ।
- (ग) संस्थाको नाममा प्राप्त वा खरीद चल-अचल सम्पत्तिको परिचालन र प्रयोग तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. कार्यसमिति तथा पदाधिकारीको राजिनामा

- (क) समितिका सदस्यहरूले आफ्नो पदबाट राजिनामा दिन चाहेमा अध्यक्ष समक्ष दिन सक्नेछ ।
- (ख) अध्यक्षले राजिनामा **सचिवमार्फत** संस्थाको बैठकमा पेश गर्नुपर्नेछ । र, सो उपर संस्थाले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ ।

१५. कार्य समितिलाई आविश्चानसको प्रस्ताव

कार्य समितिका अध्यक्ष एवं पदाधिकारीहरूउपर अविश्वास लागे यथोचित कारण देखाई संस्थाका ६० प्रतिशत सदस्यहरूले विशेष साधारणसभा राखी अविश्वासको प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछ । अविश्वासको प्रस्ताव उपर छलफल गरी हुने निर्णयमा बहुमतलाई भन्दा सर्वसम्मतलाई बढी जोड दिइनेछ ।

१६. विविध

- (क) विधान संशोधन गर्नुपर्ने भएमा कार्य समितिले स्वीकृत गरेपछि साधारणसभामा पेश गरिनेछ ।
- (ख) प्रचलित ऐन, नियमहरूसँग बाझिएका बुँदाहरू बाझिएको हदसम्म स्वतः खारेज हुनेछ ।

अनुसूची-२
टोल विकास संस्थालाई नगरपालिकामा दर्ता गर्ने
निवेदनको नमुना

मिति.....

श्रीमान् प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत ज्यू
.....नगरपालिकाको कार्यालय
.....

विषय: टोल विकास संस्था दर्ता गर्ने सम्बन्धमा ।

उपरोक्त सम्बन्धमा यस नगरपालिकाद्वारा संचालित वडा नं.....को.....
टोलमा गठन गरिएको.....टोल विकास संस्थालाई.....नगरपालिका
कार्यालयमा दर्ता/सूचिकृत गरिदिनुहुन अनुरोध गर्दछु । यसटोल विकास संस्थाको क्षेत्र
निम्न उल्लेखित चार किल्लाभिन्न सिमित रहनेछ ।

पूर्व सिमाना.....
पश्चिम सिमाना.....
उत्तर सिमाना.....
दक्षिण सिमाना.....

निवेदक

.....

अध्यक्षको नाम:

टोल विकास संस्थाको नाम:

ठेगाना:

अनुसूचि-३

.....नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

.....

.....

प्रमाण-पत्र

.....नगरपालिका वडा नं.....स्थित.....

मा गठन भएकोटोल विकास संस्थालाई यस कार्यालयमा

मिति.....मा दर्ता गरी यो प्रमाण-पत्र प्रदान गरिएको छ।

यस नगरपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक, पूर्वाधार, शहरी सुशासन लगायतका क्षेत्रमा यस टोल विकास संस्थाको सहभागिताको अपेक्षाका साथै उत्तरोत्तर प्रगतिको शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

.....
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

कार्तिक २९, २०७५ मा बसेको कार्यपालिकाको बैठकले पारित गरेको व्यहोरा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले दिएको अधिकार बमोजिम प्रमाणित गर्दछु ।

.....
ध्रुव कुमार शिवाकोटी
नगर प्रमुख

नगर प्रमुख द्वारा प्रमाणिकरण
मिति २०७५/०८/०३ गते सोमवार
पृष्ठ संख्या : १८